

Kohtuasi C-713/20

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

24. detsember 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Centrale Raad van Beroep (avaliku teenistuse ja sotsiaalkindlustusajade apellatsioonikohus, Madalmaad)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

17. detsember 2020

Apellatsioonkaebuse esitajad:

Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank

Y

Vastustajad apellatsioonimenetluses:

X

Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank

Põhikohtuasja ese

Muus liikmesriigis elavate renditöötajate õigus sotsiaalkindlustushüvitistele ajavahemikel, mil nad ei tööta renditöötajana ja töösuhe on lõppenud.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Selle liikmesriigi määramine, kelle õigusnorme tuleb vastavalt määrusele (EÜ) nr 883/2004 kohaldada ajavahemikel, mil isik renditöötajana ei tööta. ELTL artikkel 267.

Eelotsuse küsimused

1. Kas [määruse (EÜ) nr 883/2004] artikli 11 lõike 3 punkti a tuleb tõlgendada nii, et töötaja suhtes, kes elab ühes liikmesriigis ja töötab teise liikmesriigi territooriumil renditöölepingu alusel, mille kohaselt töösuhte pärast lähetamise lõppu lõpeb ja seejärel jätkub, on töötamisperioodide vahele jäävatel ajavahemikel jätkuvalt kohaldatavad viimati nimetatud liikmesriigi õigusnormid, eeldusel et töötaja ei ole kõnealust töötamist ajutiselt lõpetanud?
2. Millised tegurid on olulised, et sedalaadi juhtumite puhul kindlaks teha, kas töötamine on ajutiselt lõpetatud?
3. Millise ajavahemiku möödumisel tuleb lähtuda sellest, et töötaja, kes ei ole enam lepingulises töösuhtes, on töötamise töökohariigis ajutiselt lõpetanud, eeldusel et ei esine konkreetseid tõendeid vastupidise kohta?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta (ELT 2004, L 166, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 72) artikli 1 punktid a ja b, artikli 11 lõiked 1 ja 2 ning lõike 3 punktid a ja e

Viidatud liikmesriigi õigusnormid

Üldise vanaduspensioni seaduse (Algemene Ouderdomswet, edaspidi „AOW“) artikli 6 lõike 1 punktid a ja b ning lõige 3, artikli 6a punktid a ja b, artikli 13 lõike 1 punkt a

Üldise lapsetoetuste seaduse (Algemene Kinderbijslagwet, edaspidi „AKW“) artikli 6 lõike 1 punktid a ja b ning lõige 3, artikli 6a punktid a–c

Sotsiaalkindlustusega hõlmatud isikute ringi laiendamist ja piiramist reguleeriva 1999. aasta dekreeidi (Besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekeringen, edaspidi „BUB 1999“) artikli 6 punktid a ja b ning artikkel 9

X-ga seotud kohtuasi

Asjaolude ja põhikohtuasja lühikokkuvõte

- 1 X on Madalmaade kodanik, kes asus Madalmaadest elama Saksamaale, kus ta kunagi ei töötanud. See-eest töötas ta renditöötajana Madalmaades, kusjuures töötamisperioodides esines katkestusi. Tema renditöölepingu kohaselt lõppes töösuhte ajal, mil tema lähetus kasutajaettevõtja nõudmisel lõpetati. Peale selle töötas X Madalmaades tasuta või väga väikese tasu eest.

- 2 Sociale verzeekeringsbank (Madalmaade sotsiaalkindlustusasutus, edaspidi „Svb“) esitas 6. juuli 2015. aasta otsusega X-le pensioniõiguste kokkuvõtte, mille kohaselt oli X omandanud vaid 82% AOW kohastest pensioniõigustest, kuna ta oli AOW alusel kindlustatud vaid ajavahemikel, mil ta Madalmaades renditöötajana tegelikult töötas.
- 3 X-i kaebuse viidatud otsuse peale rahuldab Rechtbank (esimese astme kohus, Madalmaad) põhjendusega, et renditöötajana töötamise perioodide vahele jäävad ajavahemikud tuleb liigitada puhkuse või töötuse ajavahemikeks. Euroopa Kohtu 23. aprilli 2015. aasta otsusele Franzen jt (C-382/13, EU:C:2015:261) viidates märkis Rechtbank, et lähtuda tuleb sellest, et X oli viidatud ajavahemikel AOW alusel kindlustatud. Ei ole otstarbekas, et isiku suhtes on ikka ja jälle ning suhteliselt lühikese ajavahemiku vältel kohaldatav mõne muu liikmesriigi sotsiaalkindlustussüsteem. Svb esitas selle otsuse peale apellatsioonkaebuse.

Põhikohtuasja poolte peamised väited

- 4 Svb hinnangul ei saa X-i olukorda võrrelda kohtuotsuse Franzen jt aluseks olnud olukorraga, kuna viidatud kohtuotsuses käsitletud juhtudel ei olnud töösuhet erinevalt käesolevast asjast katkestatud. X-i renditöölepingule on iseloomulik just see, et leping loetakse lõppenuks ajal, mil kasutajaettevõtja X-i enam tööle ei rakenda ja rendiagentuuril ei ole seega tema ees enam kohustusi. Teda ei saa pidada isikuks, kes on puhkusel või töötu. Selleks et X-i saaks lugeda samaväärseks töötajaga, ei vasta X määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punktides a ja c koosmõjus artikli 11 lõikega 2 sätestatud tingimustele, kuna ta ei ole saanud Madalmaades töötushüvitist. Ajavahemike suhtes, mil ta ei töötanud, tuleb kohaldatavad õigusnormid kindlaks määrata määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punkti e alusel.
- 5 X leiab, et tema tegevus on täielikult seotud Madalmaadega, kuigi ta elas Saksamaal. Seega on ta olnud AOW alusel katkestusteta kindlustatud.

Y-ga seotud kohtuasi

Asjaolude ja põhikohtuasja lühikokkuvõte

- 6 Y elab koos oma perekonnaga Poolas. Alates 16. juulist 2007 töötas Y mõningate katkestustega Madalmaades eri liiki töölepingute alusel, mis olid sõlmitud sama rendiagentuuriga nagu oli sõlmitud X-i leping.
- 7 Alates 20. juulist 2015 kehtis Y-i ja rendiagentuuri vahel tähtajaline kaheksaks kuuks sõlmitud renditööleping. Leping sisaldas tingimust, mille kohaselt pidi Y töö lõppemisel tegema kasutajaettevõtja juures sobivat asendustööd. Keeldumine oleks kaasa toonud töölepingu ennetähtaegse lõppemise.

- 8 Ajavahemikul 1. jaanuarist 2016 kuni 7. veebruarini 2016 Y ei töötanud. Punktis 7 nimetatud leping lõppes 31. detsembril 2015. Alates 8. veebruarist 2016 kehtib uus tähtjaline tööleping.
- 9 Svb andis 29. märtsi 2016. aasta otsusega Y-le teada, et Y-l ei ole õigust saada lapsetoetust 2016. aasta jaanuari ja veebruari eest, kuna nende kuude esimesel tööpäeval ta Madalmaades ei töötanud. Lapsetoetust makstakse talle taas 2016. aasta märtsist. Y-i vaide põhjal tegi Svb 20. mail 2016 otsuse, mille kohaselt kaotas renditööleping kehtivuse ajavahemikul, mil Y viibis Poolas, kuna sellel ajal ei olnud ta tööle rakendamiseks enam kättesaadav.
- 10 Rechtbank (esimese astme kohus) jättis Y-i kaebuse põhjendamatu tõttu rahuldamata, tuginedes eelkõige sellele, et 2016. aasta jaanuaris ja 2016. aasta veebruari esimesel nädalal puudus Y-l tööleping. Ei saa eeldada, et Y oli sel ajal tasustatud või tasustamata puhkusel. Peale selle ei esine diskrimineerimist elukoha alusel ega isikute vaba liikumise keelatud piirangut.

Põhikohtuasja poolte peamised väited

- 11 Y leiab, et tema töösuhe ei ole katkenud. Kokkuleppel tööandjaga võttis ta ajavahemikul 1. jaanuarist kuni 8. veebruarini 2016 tasustamata puhkust. Teise võimalusena väidab ta, et määrus nr 883/2004 järgib muu hulgas eesmärki, et lühema kui kolmekuulise töökatkestuse korral jäävad kohaldatavaks viimase töökohariigi õigusnormid. Madalmaade keeldumine lapsetoetuse maksmisest tähendab muu hulgas põhjendamatu diskrimineerimist elukoha ja töösuhte liigi alusel ning vaba liikumise põhjendamatu piirangut.
- 12 Svb hinnangul on tema otsused põhjendatud. Renditöötajad on samamoodi nagu muud töötajad töölepingu kehtivuse ajal põhimõtteliselt kindlustatud. Y-i renditööleping lõppes tegelikult siiski 1. jaanuaril 2016. Seega ei olnud Y kuni 8. veebruarini 2016, mil sõlmiti uus tööleping, sotsiaalkindlustusega kaetud. Väljakujunenud kohtupraktikale viidates märgib Svb, et näiteks vanaduspensioni ja lapsetoetuse osas Madalmaade sotsiaalkindlustussüsteemis kehtiv kord, mille kohaselt laieneb sotsiaalkindlustus põhimõtteliselt vaid residentidele, on piisavalt põhjendatud. Keelatud diskrimineerimist järelikult ei esine.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 13 Vaidluse all on, kas Madalmaade sotsiaalkindlustussüsteem on kohaldatav ka ajavahemikel, mil X ja Y ei töötanud. Sellele küsimusele vastamiseks tuleb kindlaks määrata liikmesriik, kelle õigusnormid on nendel ajavahemikel X-i ja Y-i suhtes kohaldatavad vastavalt määrusele nr 883/2004.
- 14 Määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 1 kohaselt kohaldatakse kõnealuse määruse reguleerimisalasse kuuluvate isikute suhtes üksnes ühe liikmesriigi õigusakte. Viidatud määruse artikli 11 lõige 3 näeb ette, et liikmesriigis töötava või

füüsilisest isikust ettevõtjana tegutseva isiku suhtes kohaldatakse selle liikmesriigi õigusakte [punkt a]. Iga muu isiku suhtes, kelle suhtes ei kehti punktid a–d, kohaldatakse elukohajärgse liikmesriigi õigusakte [punkt e].

- 15 Tekib küsimus, kas töötamisperioodide vahele jäävatel ajavahemikel on X-i ja Y-i olukord hõlmatud mõistega „töötamine või tegutsemine füüsilisest isikust ettevõtjana“ määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punkti a tähenduses. Viidatud määruse artikli 1 punkti a kohaselt hõlmab see tegevust või samaväärset olukorda, mida sellena käsitletakse vastavalt selle liikmesriigi sotsiaalkindlustusalastele õigusaktidele, kus selline tegevus või samaväärne olukord esineb. Seepärast tuleb kontrollida, kas X-i ja Y-i olukorda asjaomastel ajavahemikel tuleb Madalmaade sotsiaalkindlustusõigusnormide kohaldamisel pidada töötamiseks või tegutsemiseks füüsilisest isikust ettevõtjana või sellega samaväärseks olukorraks.
- 16 X-i olukorra kohta tuleb märkida, et tema tegevust töötamisperioodide vahele jäävatel ajavahemikel ei saa pidada – nagu on ette nähtud liikmesriigi õiguses – majanduslikus mõttes töötamiseks, mille eesmärk on saada tulu. Selle tegevuse osas ei ole asjaomane isik Madalmaade õigusnormide alusel sotsiaalkindlustusega hõlmatud ja seda tegevust ei saa seega pidada töötamiseks või tegutsemiseks füüsilisest isikust ettevõtjana määruse nr 883/2004 artikli 1 punktide a ja b tähenduses.
- 17 Seoses Y-i olukorraga lähtub eelotsusetaotluse esitanud kohus sellest, et Y-i ja rendiagentuuri vahel sõlmitud renditööleping lõppes 1. jaanuaril 2016. Töösuhtel põhinevat töötamist liikmesriigi õigusnormide tähenduses seega ajavahemikul 1. jaanuarist 2016 kuni 7. veebruarini 2016 ei esinenud.
- 18 X-i ja Y-i puhul tekib seega küsimus, kas töötamisperioodide vahele jäävaid ajavahemikke tuleb pidada töötamisega samaväärseks olukorraks, mida sellena käsitletakse vastavalt Madalmaade sotsiaalkindlustusalastele õigusaktidele. Tasustamata puhkuse korral on tegemist töandja ja töötaja vahel tööaja ühe osa või kogu tööaja eest kokku lepitud puhkusega. Selle olemasolu saab eeldada vaid juhul, kui töösuhe säilib ja töö tegemise kohustus ning tasu maksmise kohustus hakkavad pärast kokkulepitud ajavahemiku möödumist taas kehtima.
- 19 Töötamisperioodide vahele jäävatel ajavahemikel puudus nii X-i kui ka Y-i töösuhe. Neil ajavahemikel ei käsitatud neid seega töötajatena ja tegemist ei olnud ka töötamise ajutise katkestamisega. Järelikult ei tunnistatud Madalmaade õigusakte vastavalt määruse nr 883/2004 artikli 1 punktile a koosmõjus artikli 11 lõike 3 punktiga a kohaldatavaks.
- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul ei tähenda see siiski, et töötamisperioodide vahele jäävatel ajavahemikel kohaldatavad õigusaktid tuleb sellisel juhul kindlaks määrata vastavalt määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punktile e (elukohaliikmesriigi õigusaktid). SvB leiab seevastu, et viidatud säte on kohaldatav, kuna X ja Y on asjaomase töötamise töötamisperioodide vahele

- jäävatel ajavahemikel ajutiselt lõpetanud. Nende ajavahemike kestus ei ole oluline.
- 21 X-ga seotud kohtuasjas viitasid pooled ja Rechtbank Euroopa Kohtu otsusele Franzen jt (C-382/13, EU:C:2015:261). Rechtbank teeb viidatud kohtuotsuse punkti 50 viimase lause põhjal järelduse, et isiku suhtes, kes töötab ainult ühes liikmesriigis, on jätkuvalt kohaldatavad selle liikmesriigi õigusnormid, isegi kui tööandja ja töötaja vaheline töösuhe ei ole katkematu.
  - 22 SvB viitab seevastu Euroopa Kohtu arutluskäigule kohtuotsuse Franzen jt (C-382/13, EU:C:2015:261) punktides 51 ja 52, mille kohaselt tuleks kohaldada elukohariigi õigusnorme.
  - 23 Määruse nr 883/2004 II jaotise sätted moodustavad kollisiooninormide tervikliku ja ühtse süsteemi. Nende eesmärk on lisaks mitme riigi õiguse samaaegse kohaldamise vältimisele ka hoida ära olukord, kus selle määruse kohaldamisalasse kuuluvad isikud jäävad nende suhtes kohaldatava õiguse puudumise tõttu ilma sotsiaalkindlustuskaitsest (Euroopa Kohtu 8. mai 2019. aasta otsus SF, C-631/17, EU:C:2019:381, punkt 33). Määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punkt e on kohaldatav kõikidele isikutele, kelle suhtes ei kehti viidatud sätte punktid a–d, ja mitte üksnes isikutele, kes ei tööta.
  - 24 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul nähtub viidatud kohtupraktikast, et isikud, kes töötavad harilikult ühes liikmesriigis, kuuluvad määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punkt a kohaldamisalasse seni, kuni nad ei ole töötamist lõplikult või ajutiselt lõpetanud. Näib, et määrav ei ole isegi see, kas töösuhe on veel olemas. Seda järeldust ei muuda asjaolu, et määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punktis e on ette nähtud eraldi kollisiooninorm olukordade jaoks, mis ei ole hõlmatud viidatud sätte punktidega a–d. Kui aga töötamine kas või ajutiselt lõpetatakse, siis on kohaldatavad elukohaliikmesriigi õigusnormid.
  - 25 Peale selle teeb eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtu 19. septembri 2019. aasta otsuse Van den Berg jt (C-95/18 ja C-96/18, EU:C:2019:76) põhjal järelduse, et Madalmaad kui töökohariik ei ole kohustatud tagama sotsiaalkindlustust teises liikmesriigis elavale töötajale ajavahemikel, mil selle isiku suhtes on määruse nr 883/2004 II jaotise kohaselt kohaldatavad elukohariigi õigusnormid.
  - 26 Eelotsusetaotluse esitanud kohtule ei ole algusest peale selge, kuidas tuleb nimetatud põhimõtteid tõlgendada ja kohaldada juhtudel, mil isik töötab renditöötajana katkestustega. Eelkõige tekib küsimus, millised tegurid on olulised, et katkestustega renditöö puhul hinnata, kas töötamine on ajutiselt lõpetatud. Eelotsusetaotluse esitanud kohus sooviks saada üldreeglit, millest tuleb lähtuda vastamisel küsimusele, milline on ajavahemik, mille lõppemisel on töötaja, kes ei ole enam lepingulises töösuhtes, töötamise töökohariigis ajutiselt lõpetanud, eeldusel et ei esine konkreetseid tõendeid vastupidise kohta.

- 27 X-i puhul on oluline, et ta on alati olnud keskendunud Madalmaade tööturule. Kohtuotsuse Franzen jt (C-382/13) punkti 50 arvestades võiks see olla tegur, mis põhjendab eeldust, et X-i suhtes olid Madalmaade õigusnormid kohaldatavad katkestusteta, kuna ta ei olnud oma kutsetegevust Madalmaades tegelikult lõpetanud. Samuti võiks oluline olla see, et ilmselt ei katkestanud X töötamist renditöötajana vabatahtlikult.
- 28 Siiski tekib küsimus, kas siiski ei teki ka sellistel asjaoludel nagu X-i puhul teatud hetkel olukord, kus tegemist on töötamise ajutise lõpetamisega ja järelkult on X-i suhtes kohaldatavad elukohariigi õigusnormid.
- 29 Võimalik on ka teine seisukoht, mida esindab kohtuotsuse Franzen jt (C-382/13) punktidele 51 tuginedes SvB ja mille kohaselt on isiku suhtes ajavahemikul, mil ta tulu saamise eesmärgil ei tööta ja tal puudub töösuhe, algusest peale kohaldatavad elukohariigi õigusnormid, isegi kui töötamist Madalmaades ei ole lõplikult lõpetatud. Ainsaks erandiks on olukord, kus asjaomane isik saab rahalist hüvitist määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 2 tähenduses.
- 30 Selle seisukoha eelis seisneb selles, et kohaldatavaid õigusnorme saab kindlaks määrata kohe ja mitte alles pärast tagantjärele hindamist. Selline hindamine on *per definitionem* ebakindel, eelkõige kui töösuhet enam ei eksisteeri.
- 31 Selle seisukoha puuduseks on see, et kohaldatavad õigusnormid võivad tihti muutuda, mis võib töötajatel takistada piiriülest töötamist renditöötajana.
- 32 Y-i olukord näitlikustab paljude Madalmaades tegutsevate võõrtöötajate olukorda. Küsimus on selles, kuidas mõjutab see nende suhtes kohaldatavate õigusnormide kindlaksmääramist.